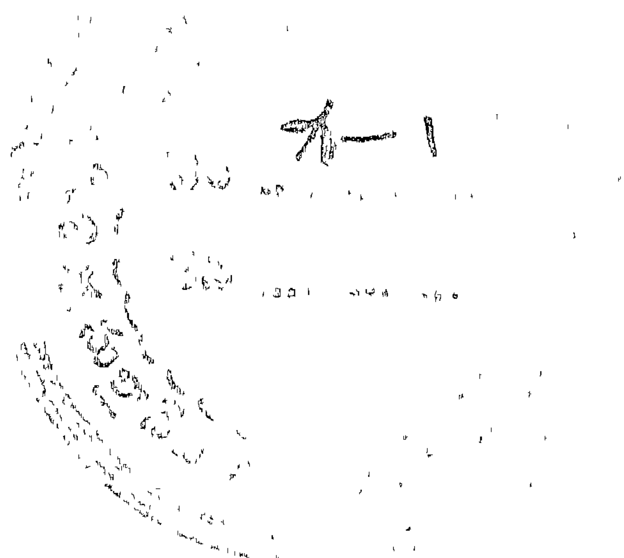
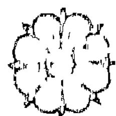
శృంగార గ్రంథము: ౪

శృంగార ఖడ్గాచరిత్ర

గంగాధరకవి ప్రణీతము

ప్రకాశకులు:
ఎం. యస్. శాస్త్రి అండు కో.,
మద్రాసు.

ప్రథమ ముద్రణము

లండన్ రాయల్ యెడిషన్

1928

చెన్నపురి

సమదర్శిని కార్యాలయమున

ముద్రితము

A - 1

A - 1.

జంగము- సేవ్య

పీఠిక.

జాను దెనుఁగు నుడికారముల సొంపు పెంపొంద, శివభక్తుల చరిత్రములను ద్విపదలుగా దొలుదొల్త రచియించిన మహాకవి, పాల్కురికి సోమనాథుఁడు. అతని రచనములయందు సూచింపఁబడిన యొక శివభక్తుని గాథావేశమే యిట్లు భల్లాణ చరిత్రమను పేర ద్విపదరచనముగా వెలసినది. ఈ రచనమునకుఁ గృతికర్త,

చితారు గంగాధరకవి, సిరియాళ చరిత్రమను కృత్యంతరమును నితఁడు వెనవెళ్ల గంగాధరుఁడని కలదు. వీరద్దయును, వీరయ్యమల్లమాంబికలనే, తలిదండ్రులనుగాఁ జేర్కొన్నారు. రెండును శివభక్తుల చరిత్రములు; ద్విపదలు; రచనమునఁ జాలపోలిక గలవి; కాని, వీరిరువురు నొక్కరే యగుదురు. వెనవెళ్ల యీతన గ్రామనామమును 'చితారు' ఇంటిపేరును,

కాఁదగును. రచనమునుబట్టి, యితనిఁ బదునేడవ
శతాబ్దమునకుఁ జెందినవాఁనిగ, నూహింపదగును.

భల్లాణ చరిత్ర.

సింధు కటకాధీశుఁడగు, భల్లాణరాజు
చరిత్ర మిందు వర్ణిత మైనది. భల్లాణుఁడు శివభక్తా
గ్రేసరుఁడు, జంగము లేదియడిగిన లేదనక యి
చ్చుటకు, దీక్షఁబూనినవాఁడు. ఇతని శక్తిని, బరీ
క్షించుటకై శివుఁడు, విటజంగమమై యితని
యొద్దకు వచ్చి సంభోగార్థము, వేశ్యను గూర్పఁ
గోరినాఁడు. శివుని మాయచే వేశ్య యొక్కటి
యైనఁ బట్టణమున లభింపమిచేఁ దనపత్నినే వేశ్య
నుగా నాజంగమున కర్పించినాఁడు రాజు. శివుని
డాతని దీక్షకును, తెగువకును, భక్తిని మెచ్చి,
యాతనికి సాయుజ్యము నొసఁగినాఁడు. పాల్కు
రికి సోమనాథుఁడు పేర్కొన్న శివభక్తులందఱు
చరిత్రకెక్కినవారే. ఈభల్లాణుఁడు సైత మట్టివాఁడే
యగును. ఇది భావి పరిశీలనమువలనఁ దేలఁ
గలదు.

ఈ పరమభక్తాగ్రణి చరిత్రమును బలువు రితరకవులు ప్రబంధములుగను, నాటకములుగను, దండకములుగను రచియించినారు.

విశేషములు.

గ్రంథమున 'కొలిపాక గంటలను' జంగములు వాల్చువారని కలదు. (చూ ౧౧ పే. చివ పంక్తి (పశ్చిమచాళుక్యరాజయినసింహబల్లహుని రాజ్యస్థానములలో, నీ కొలిపాక యొకపట్టణము; ఇది నిజామురాష్ట్రాంధ్ర దేశమున నున్నది. (చూ. బసవపురాణ పీఠిక పే ౬౧,౬౨) ఈ కొలిపాక శైవులకు రాజధాని. సుప్రసిద్ధ శైవాచార్యుఁడగు రేవణసిద్ధుని జన్మస్థానము. ఈపట్టణమున నాకాలమున జంగములు వాయించు కంచుగంటలు విరివిగాఁ బోఁత పోయుచుందురు.

ఈ గ్రంథము భక్తిరస ప్రధానమైనది. శృంగార మంగము గాఁగలది. ఇందు వేశ్యాశృంగారమును కవి సరసముగా సంతరించినాఁడు. ఇతఁడు లక్షణమును ఒక్కొకచో శబ్దస్వరూపమును

నైత మంతగాఁ బాటింపక పామరులకును సుబోధ
ముగ నుండునట్లు తేట తెలుఁగు మాటలతో దీనిని
రచియించినాఁడు.

ఈతఁడు ప్రాస యతిని వాడలేదు.

శృంగార గ్రంథమాలయం దిది నాలుగవ
గ్రంథము, ఈగ్రంథమును, మున్నటివానివలెనే
సరసాంధ్రజన సమాదరణ పాత్రమై ఒకటి వెంట
నొకటిగాఁ బ్రాచీన రచనములను బ్రకటింపఁ
బూనియున్న మా ప్రయత్నమును గొనలు సాగఁ
జేయునుగాక యని యాశించు చున్నాము.

విభవ
వైశాఖశుద్ధ
పంచమి
మంగళవారము

ఇట్లు.
గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
సంపాదకుడు.

శ్రీః

శృంగారభల్లాణచరిత్ర

అవతారిక

శ్రీ గురులింగ సంచితనిర్మలాంగ
భోగీంద్రకేయూర పుణ్యసంచార
పరమకృపాశీల భక్తవిలోల
కరిరాజమదభంగ కామభస్మాంగ
నారాయణాస్త్ర నగజాకళత్ర
వీరావతార యోవిధిగర్వహార
నాకేశనుతపాద నాదవినోద
యోకాశికానాథ యోవిశ్వనాథ
యని యిట్టులాస్వామి నభినుతిసేసి
తనరంగ గురుపదధ్యానంబు సల్పి
కరమర్థి బసవన్నఁ గనుఁగొని మ్రొక్కి
కరిముఖు నర్చించి గణములఁ బొగడి
అన్నపూర్ణాంబను నాత్మలోఁ దలఁచి

పన్నగధరు వీరభద్రుని గొలిచి
ఫాలాక్షు సోమేశుఁ బ్రార్థనసేసి
వాలాయముగ భక్తవరుల నుతించి
శ్రీపతిపండితుఁ జిత్తమం దెంచి
ప్రాపగుమంచనపండితుఁ దలఁచి
భవ్యుఁడౌ శ్రీచెన్నబసవనిఁ గొలిచి
సేవ్యుండు మడివాలు శేఖరుఁ బొగడి
మురియుచు సారూప్యమును బొందినట్టి
పరమపావనులైన ప్రమథులఁ దలఁచి
శివకవులనుతించి శివయోగమునను
గవితా విశేషంబుఁ గరమర్థిఁ బడసి
అరుసించి వీరేశు కర్పించుకొఱకుఁ
బొరి మించు భల్లాణభూవరుచరితఁ
దెనుఁగున ద్విపదగాఁ దెల్లంబు సేతు
ఘనులు ప్రస్తుతిసేయఁ గవిబుధుల్ మెచ్చఁ
బనిపూని శివభక్తిపరులు నుతింప
వినుపింపవలసిన విజ్ఞానపరుఁడఁ
బరమశివాచారభరితవర్తనుఁడ

గురులింగజంగమ కరుణాన్వితుండ
మరునిభ వీరయ్యమల్లమాంబికల
వరపుత్రుఁ డగువాఁడ వంశవర్ధనుఁడ
ఘనమైన చిత్తూరు గంగాధరుండ
వినుపింతు నా నేర్చువిధమున మెఱసి.
భూమిపై సురరాజ పూజితంబైన
నైమిశారణ్యంబునం దొక్క నాఁడు
ఘనపుణ్యులగు శౌనకాదులు సూత
మునిఁ జూచి సంతోషమున నిట్టులనిరి.
పరమపావనులైన ప్రమథేంద్రవరుల
చరితలు మీవల్లఁ జవులుప్పతిల్ల
వినఁగల్గె లెస్సగా విజ్ఞానభక్తి
ననఘ, వేఱొకకథ నడుగంగవలయు
భావజహరుఁడైన పార్వతీవిభుఁడు
దేవాదిదేవుండు దీనులకెల్లఁ
ధల్లియుఁ దండ్రియై ధరకును డిగ్గి
భల్లాణరాయుని పణఁతిరత్నంబు
నడుగఁ గారణమేమి యానృపుఁడైన

నడిగిన లేమ పొమ్మనక శంభునికి
నీయఁ గారణమేమి యిచ్చినసతికి
నా యెడపుత్రుఁడై హాయఁ డేలపుట్టె
నీ తెఱఁగంతయు నింపుతో వినఁగఁ
బ్రీతి కల్గెను మునిశ్రేష్ఠ ! విన్పింపు
మనవుడు విని సూతుఁ డాశౌనకాది
మునులకు సంతోషము నఁ జెప్పఁదొడఁగె

———

శ్రీః

శృంగారభల్లాణచరిత్ర

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీకరంబైనట్టి సృష్టిలోపలను
బాకశాసను రాజ్యపదవిని మీఱి
కడురమ్యమగు సింధుకటకంబు గలదు
ఉడుపక యొక్కొక్క యుగమునముందు
దేవదానవులకు దృష్టించిమించి
కావలెనని చూడఁగలిగినయట్టి
రంగారు బహురత్న రచితకుడ్యముల
బంగారుకోటలు పచ్చికస్తూరి
యడవర్లు కొమ్మలు నాటకూటములు
పొడవైనమేడలు భువనేశ్వరములు
బహురత్నకాంతి సంపదలను నొప్పి

మహిం మించు ముత్యాలమంటపంబులును
సంగడిబావులు సంబరంబిడెడు
ముంగిళ్ల ముత్యాల ముగ్గులు గలిగి
చూడ నింపగు సూర్యసోమవీథులును
వేడుక నింటింట వృషభధ్వజములు
దేదీప్యమానముల్ దేవాలయములు
నాదిక్కునను నొప్పు యజ్ఞశాలలును
లలితమై తనరెడు లక్షగాదెలును
సలలితంబై యున్న శస్త్రశాలలును
ఎన్న గోచరమైన హేమకుంభములు
నున్నతసౌధంబు లుజ్జ్వలంబైన
మణిగోపురంబులు మణిమంటపములు
మణితోరణంబులు మణిమందిరములు
నారికేళాశోక నాగ పున్నాగ
వారిజ మందార వట బిల్వ తాల
జంబీర తింత్రిణీ చందన నింబ
హింతాళ హింతాళ కాశ్వత్థ బిల్వ
బదరికా ఖర్జూర పనస రుద్రాక్ష

ప్రథమాశ్వాసము

కదళికా కురువింద ఘనసారకములు
మొదలైన బహువృక్షములచేత నమరి
పదివేల శాఖలై ప్రబలిపుష్పముల
ఫలముల మధురసభరితమై యున్నఁ
జిలుకలు వీక్షించి చేకొని డాసి
పలుకుచు నొక్కొక్క ఫలమును గొఱుక
కలిగి తుమ్మెదలు ఝుంకారంబుతోను
తెలివైన సుమముల తేనియల్ గ్రోలఁ
గలపక్షిరవముల కలకలధ్వనుల
వలనొప్పు నుద్యానవనములు గలిగి
విలసిల్లు త్రిభువనవిఖ్యాతి నొంది
బ్రహ్మతోనైనను భాషింపఁ గలుగు
బ్రాహ్మణమనియెడు బ్రాహ్మణోత్తములు
దశరథాత్మజుకంటె ధరణిఁ బాలించి
యశముచే వెలసినయట్టి క్షత్త్రియులు
జలనిధు లేడింటి సహజరత్నముల
నలరిన ధనవంతులైన వైశ్యులును
బురుహూతుమించిన భోగభాగ్యముల

సురుచిరంబైనట్టి శూద్రసంఘములు
కిన్నర గంధర్వ గీర్వాణ యక్ష
కన్యలఁ గాదనుకామినీమణులు
కరినైన నీక్షించి కరమునఁ బట్టి
పొరలింపఁజాలిన భుజబలోన్నతులు
బిరుదురాహుత్తులై పేర్కొని రిపులఁ
దరుమనోపినయట్టి దండిసాహసులు
కొదలేక కదలాడు కొండలోయనఁగ
మదమెక్కి తూగాడు మత్తేభములును
మెరసి పాఱుచునున్న మిన్నేరుదాటి
యురుకనోపినయట్టి యుత్తమాశ్వములు
వలనైన రంభ నూర్వశినైన గెల్వఁ
గల రాపురిని వారకామినీమణులు
వీర శైవాచార విజ్ఞానకలిత
కారుణ్యధారు లఖండితవ్రతులు
వదలని యతిశీలవ్రతముల చేతఁ
బదిలక్షలకునైనఁ బదికోట్లకైన
జంగమార్చనసేయు సద్భక్తవరులు

ప్రథమాశ్వాసము

సంగలింగాంగులు నానారపసలు [illegible]

మారటకుద్రులు మహిఁ బూకొనగని [illegible]

యోగమార్గముగఁ బట్టి [illegible]

నీశ్వరప్రీతిగా నిహపరానంద [illegible]

విశ్వైకకర్తయగును గాం[illegible]

యాసింధుకటకంబు [illegible]

వాసిగా నేలెను వంశవర్ధనుఁ [illegible]

కరకరి [illegible]గజకంఠీరవుఁ [illegible]

పర మోహ [illegible] బహు[illegible]

సంగరవిజయుండు [illegible]

జంగమ[illegible] ప్రసాదసేవకుండు

వనధి గంభీరుండు [illegible]

జననాథుఁ డాహరిశ్చంద్ర [illegible]

భసితత్రిపుండ్రుండు [illegible]

రసికుండు భల్లాణ [illegible]

అతనికి [illegible]

యతిముగ్ధ [illegible]

పల్లవపాణి [illegible]

చల్లమాదేవి నా సతిమణి గలదు
చల్లమాదేవికి సవతిరత్నంబు
మల్లికాదేవి యన్మానిని గలదు
ఇరువురు సతులతో నిసకులేశ్వరుఁడు
సరసప్రవీణుఁడై సద్గోష్ఠినుండి
నిర్మలచిత్తుఁడై నెఱి నొక్కనాఁడు
ధర్మమార్గంబులఁ దలపోసి చూచి
రథికులు సేవింప రాజులు గొల్వ
నధికసంభ్రమమున నానందమొంది
గురునిసన్నిధి కేఁగి గురునాథుఁగాంచి
శరణార్థియని మ్రొక్కి సద్భక్తి నిలిచి
కరమర్థిఁ గొనియాడి కణఁకతోఁబలికె
వరపుణ్య, నాపిన్నవాక్యంబు పినుము
యొడయ లేమైనను నొసరంగ నడుగ
గడపక యొసఁగెడి ఘనబుద్ధి నాకుఁ
బొడమెను బూదియుబొట్టు నానుదుట
కడఁకతో ధరియింపు గైకొంటి వ్రతము
నని యిట్లు భల్లాణుఁ డాడువాక్యములు

విని గురునాథుండు విస్మయంబంది
యాభక్తవరుఁ జూచి యప్పుడిట్లనియె:
ఓభూమినాయక, యో శిష్యవర్య,
యసమలోచను భూతి నందఁగారాదు
వసుధేశ, నీ కింతవైరాగ్యమేల?
యిప్పటితాత్పర్య మెల్లకాలంబు
నొప్పగా నిలువ దోయుర్వీశ, వినుము
పరశిష్యుఁ డేపాటివ్రతము దప్పినను
గురునాథునకుఁ జాలఁగొదవ సిద్ధించు
నియ్యనోపుదుమని యిచ్చువారున్న
నయ్యలు మహనీయు లాసించి యేమి
యడిగిన లేదు పో యనరాదు సుమ్ము
కడుపునఁబుట్టిన కన్నియనైనఁ
కండలు కోసైనఁ గనులు తీసైన
గుండెలు తఱిగైనఁ గొడుకుఁ జంపైన
నిల్లాలి నడిగిన నివ్వఁగవలయు
వల్లభ, యింతటివాఁ డైతివేని
మఱి యందు మీభూతి మాచేత ననిన

నరపతి విని గురునాథు కిట్లనియె
నీరధు లింకిన నింగి వ్రాలినను
దారలు డుల్లిన ధరణి గెంటినను
గామారి తానమై కదలివచ్చినను
నేమాట బొంకను నీయాన గురుఁడ,
ధరియించు బూదిని దనకని మ్రొక్కుఁ
బరికించి యాగురుపండితేంద్రుండు
కరమున బూదిని ఘనుని నెన్నుదుట
ధరియించి పంపిన ధరణీశ్వరుండు
తనమందిరముఁ జేరి తరుణులుఁ దాను
మునుకొని సంతోషమున నుండిరంత
తెగువ భల్లాణుని తేజము కేను
దగనని పోయి పాతాళంబునకును
జొరఁబారినట్టులు సూర్యుఁడు గ్రుంకెఁ
గరగాన్న చీకట్లు క్రమ్మె నాలోనఁ
తారలు వికసించెఁ దఱచుగా మింట
వీరశైవము చాల వెదచల్లినట్లు
విహితమై నిండాఱె వెన్నెలల్ గాయ

బహుజీవరాసులు బాసల నుడుగఁ
గలువలు వికసింపఁ గమలముల్ మూఁగఁ
గలికి తుమ్మెదలు ఝుంకారంబు సేయఁ
జిలుకలరథ మెక్కి చెల్వుగా నిక్కి
వలరాజు కోపించి వలపు లెక్కించి
పురుషులపైఁ బొంచి పూవిల్లు వంచి
శరము లైదును నేర్పి సకియలఁగూర్చి
గటిగట్టి మనసులఁ గరఁగఁజేయుచును
మరుకేళిఁ గావించి మరులు పుట్టించి
బలములతోఁ దన భవనంబుఁ కేగి
మలయాద్రిపై గాలి మందమై వీవఁ
జుక్కలు కనుమూయ సోముండు జార
కుక్కుటంబులు నిక్కి "కో"యని కూయఁ
దోరముగాఁ జుక్క తూర్పునఁ బొడమ
వారిజముఖులు కై వారంబు సేయ
నవనీశ్వరుండు లేచి యతివలు దాను
శివపదధ్యానులై శివపూజఁజేయ
నశరీరి వీక్షించి యువనీశునకును

బసిఁడియా నివ్వాళిపళ్లెంబు నిచ్చు
క్రమమున నుదయించెఁ గమలబాంధవుఁడు
కమలముల్ వికసించెఁ గలువలు మొగిచె
వనితలు చరియించి వాడవాడలను
గనకకుంభములతోఁ గస్తూరిఁగలపి
యంగళ్ల వాకిళ్ల నలుకులుచల్లి
ముంగిళ్ల ముత్యాల ముగ్గులువెట్ట
గంధర్వ యక్షులు గానముల్ సేయ
సంధ్యాది విధులను సరగునఁదీర్చి
పలికినపంతంబు భక్తసమితికి
వెలయింతునని మంచివేళలో లేచి
హాటకమయమైన యారాజు కొల్వు
కూటంబు నతిచిత్రకూటమై యొప్పు
నిగనిగ మెఱయు నీలకంభములు
పగడంపుఁ దిన్నెలు బంగారుచికిలి
యచ్చుకస్తురిగోడ లందు చిత్తరువు
పచ్చకర్పూరపుఁ బలుకులముగ్గు
ప్రణుతింపరాని సోపానమార్గములు

మణిమయంబైనట్టి మదురులచూరు
చూరువెంటను బెద్దచుక్కలంతేసి
పేరైన ముత్యాలపేర్మి కుచ్చులును
కుచ్చులకొనలను గోమేధికములు
పచ్చలు కెంపులు పద్మరాగములు
నంతరాంతరముల నలర నిబ్బంగి
వింతలఁ గైసేసి వెలయు గవాక్ష
ములచేత విలసిల్లి మునుకొని హేమ
కలశంబులను మించి గగనంబుముట్టి
దినకరశతకోటిదివ్యదీప్తులను
గొనకొన్న యా రాజుకొలువుకూటమున
భూజనములు చూడ బురుహూతుఁబోలి
రాజిల్లు భల్లాణరాయఁ డేతెంచి
వరరత్నభూషణావళులు దీపింపఁ
దరమైన కర్ణపత్రములు శోభింప
మకరకుండల రత్నమకుటంబు మెఱయ
వికసితవదనుఁడై విడెముసేయుచును
శివపదధ్యానియై శివయోగమునను

నవరత్నసింహాసనస్థుండై యున్నం
దెరంగొప్ప ఛప్పన్న దేశాధిపతులు
ఇరువంకలను డాసి యిష్టమై కొలువ
హితులు మంత్రులు పురోహితులు సేవింప
నతివశిరోమణి యాకుం జుట్టీయం
గరకంకణాదులు ఘలుఘల్లుమనంగ
సరసత్వమున సఖుల్ చామరల్ వీవ
బహుముష్టిగల జెట్లు పాదంబు లొత్త
బలములు సేవింప భట్లు నుతింపం
గల్లరి రిపుగజ కంఠీరవుండు
భల్లాణరాయుండు పలికెం బంతంబు:
వినుండి యాస్థానంబు, విశదంబుగాను
మనమున నే నొక్కమాట యాహించి
యనువొందం బలికెద నవనిలో నన్ను
నెనసిన వాంఛల నేమైనంగోరి
యడుగనిజంగాని కలరంగ నొట్టు
నడిగిన లేదన్న నాయొట్టు తనకు
ననియిట్లు చాటింప నష్టదిక్కులను

విని జంగమయ్యలు వేడ్కలింపొంద
మును లాదిగా దివ్యమూర్తులతోడ
జననాథు పీటికిఁ జనుదెంచువారు:
జడముడిబసవయ్య చంద్రచూడయ్య
విడిగంట చిక్కయ్య భీమలింగయ్య
పర్వతనాథయ్య పరమయోగయ్య
నిర్వాణసోమయ్య నీలకంఠయ్య
చరలింగదేవయ్య చన్నవీరయ్య
మరుళయ్య గురువయ్య మల్లికార్జునయ్య
బోడయ్య శివ్వయ్య పులిబోనమయ్య
మేడయ్య నందయ్య మెట్టసంగయ్య
విరుపాక్షదేవయ్య విశ్వనాథయ్య
కరపాత్రసిద్ధయ్య కనకాంబరయ్య
గురులింగదేవయ్య కోటీశ్వరయ్య
శరభయ్య మొదలైన జంగమకోట్లు
కక్షపాలలు మంచి కనకదండములు
భిక్షపాత్రలు చిన్న పెద్దజోలెలును
కొలిపాకగంటలు కురుచదండములు

యడిగిన లేదు పొమ్మనక యయ్యాలకు
నిచ్చుగా నేమైన నీయఁ జూచితివి
మెచ్చితి నిను మూఁడు మెచ్చుల ననుచు
మాణిక్యమయమైన మహతియనే చేతి
వీణియ శ్రుతిఁగూర్చి విశ్వేశుమహిమఁ
బాడంగ విని సాలి భల్లాణుఁడపుడు
వేడుకపడి చాల విస్మయంబంది
చాలుచాల్ బాపురే! సన్మునీ యనుచు
లాలనతో నిచ్చె లక్షహొన్నులను
కట్నంబు లిచ్చినఁ గైకొని తపసి
పట్నంబు వెలువడి భక్తిమార్గమునఁ
గైలాసమున కేఁగి కడుసంభ్రమమున
ఫాలాక్షు నిజరాణిఁ బార్వతిఁ జేరి
కరమొప్ప హస్తపంకజములు మొగిచి
శరణార్థిఁ సేసిన శాంభవి పలికె
నెక్కడనుండి మునీంద్ర, యీరాక
యక్కడ గలవార్త లన్నియు మాకు
వినుపింపుమన్న నావేసాలతపసి
వినుపింపఁ దొడఁగె నావృత్తాంతమెల్ల

శ్రీః

శృంగారభల్లాణచరిత్ర

ద్వితీయాశ్వాసము

ఓతల్లి, వినుమమ్మ, యుర్విపైనుండి
భాతిగా మిముఁజూడఁ బని కల్గెనమ్మ,
ఆ భూమిపై నున్న హరభక్తవరులు
విభూతిధారులు విధికైనఁగాని
వెలువకున్నటువంటి వీరశైవులును
దలచుగా నున్నారు ధర పిక్కటిల్ల
మఱియొక శివభక్తు మహిమఁ జూచితిని
గరమొప్ప నాసింధు కటకంబు నేలు
భల్లాణుఁ డనురాజు భక్తి నుప్పొంగి
యుల్లంబు రంజిల్ల నొక్కచిత్తమున
సముగని జంగాని కలరంగనొట్టు
నడిగిన లేదన్న నాయొట్టు తనకు

నని యిట్లు గర్వించి యాడంగ వినియు
వనజాక్షి యెఱిఁగింప వచ్చితి నీకు
నన విని పార్వతి యాశ్చర్యమంది
మునినాథుఁ గరుణించి ముదమున లేచి
వనితలు సేవింప వైభవోన్నతులఁ
దన విభుకడ కేఁగి తాత్పర్యముునను
గరమర్థితో మ్రొక్కి కఱకంఠుకనియె
హరినేత్రపూజిత యమరేంద్రవినుత
పురహర సర్వేశ భువనప్రకాశ
నరలోకమందార నామనోహర
సకలలోకాధార శరభావతార
యొకవార్త విని యేను నొనర నీకడకు
వచ్చితి నాపిన్నవాక్యంబు వినుము
మెచ్చిన నిచ్చెదు మేనైన సగము
ఇచ్చినఁ దప్పదెంతె యీవైన
మెచ్చనేర్చినయట్టి మీనాంకహరుఁడ
వింట నిన్నొక్కఁడు వెఱవక మోదెఁ
గుంటెన నిన్నంపెఁ గొసరక యొకఁడు

ద్వితీయాశ్వాసము

ఇంటఁ గావలియుంచె నెలమి నిన్నొకఁడు
కంట నిన్నొక్కఁడు కదిసి పూజించెఁ
కొడుకు నొక్కఁడు మీకుఁ గూరగాఁజేసెఁ
బడిరాళ్ల ఱువ్వెన వరుస నిన్నొకఁడు
తరమిడి నీమీఁద దండెత్తె నొకఁడు
గురుతుగా రోఁకటఁ గొట్టె నిన్నొకతె
ఘనతతో సుతునిగాఁగనియె నిన్నొకతె
వనిత ప్రాయము వచ్చి వలచె నిన్నొకతె
యెంగిలంజలి యిచ్చి యెనసె నిన్నొకఁడు
వెంగలిగా నిన్ను వెలివేసె నొకఁడు
బటువుగాఁ దొడలపైఁ బవళించె నొకఁడు
ఇటువంటి భక్తులు నెందైనఁ గలరె?
అటుగాక యింకొక యాశ్చర్య మిపుడు
నిటలాక్ష, భల్లాణ నృపకులోత్తముఁడు
ఎడపక జంగమం బేవస్తువైన
నడుగకుండిన నొట్టు నడిగిన లేదు
అనినచో నాయొట్టు నఖిలంబు వినఁగఁ
దనకని గర్వించి దండితో గంట

మొగసాలఁగట్టించి మ్రోయించు కొనుచుఁ
జిగురెక్కియున్నాఁడు సింధుపురకమున
నాతని నిజభక్తి నలరంగఁ దెలియ
భూతేశ యట వేగమునఁ బోయిరమ్ము
అని విన్నవించిన యంబికమాట
విని నవ్వి శంభుండు వేడుకనొంది
నలినాక్షి సింహాసనస్థనుగాను
కొలువులోఁ దొడలపైఁ గూర్చుండఁజేసి
కరుణాకటాక్షుఁడై గౌరితో ననియె
గిరిజ, మాభక్తుల కీర్తిసాహసము
లరుదొంద హరికైన నజునికి నైన
శిరములు వేయున్న శేషునికైన
నిర్ణయింపఁగరాదు నిఖిలలోకముల
వర్ణింపఁదరమె యెవ్వరికైనఁగాని
నాకన్న నధికులు నాభక్తవరులు
లోకలోకములన్ని లోఁగొనఁగలరు
విధికైన వెఱవని వీరమాహేశు
లధికులు వారేమి యడిగినఁజెల్లు

వారెల్ల నింతేసివారౌట వినవె
వారిజగంధి నీవాక్యంబు వినియు
నూరకుండుట మాకు నుచితంబు గాదు
ఆరాజవరుభక్తి నలరంగఁదెలిసి
వచ్చెదఁ దోడ్కొని వామాక్షి, నీవు
నిచ్చట నుండు మీయింతులు గొలువ
నని యిట్లు సర్వేశుఁ డా గౌరిదేవి
మనసు సమ్మతిసేసి మహిమతోడుతను
హరివిరించ్యాదుల నటువీడుకొల్పి
సురలను బనిపుచ్చి సొంపుతోఁగొల్వ
పాలించి యంతట శర్వాణి పంప
కైలాసమునుండి గౌరీశ్వరుండు
పుడమికి వెస డిగ్గి భువనంబు లెఱుఁగఁ
గడువేగమున సింధుకటకంబుఁ జేరి
దీపింప రవికోటి దేదీప్యమాన
మాపట్టణముఁ జూచి యాశ్చర్య మంద
నిజరూప మటుమాని నీలకంధరుఁడు
భజనతో నారాజు పట్టణంబునను

వారకామినులున్న వాడలకేఁగి
వారకాంతలఁ బిల్చి వలసినధనము
నిప్పించి యొక్కొక్క యింతికి విటుని
నొప్పగాఁ గావించి యుంచిన విటులు
కామినీమణులతోఁ గామభోగముల
శ్రీమంతులై యుండఁజేసి యాలోన
నుదయకాలమునందు నొప్పిదంబైన
పదివేలసూర్యులప్రభలు చెన్నొంద
విరుపాక్షుఁడును నొకవిటజంగమయ్యె
కురులు నున్నఁగ దువ్వి కొనగొళ్లచేత
ముంగలిసిగ వేసి మురువుగాఁ గొనలు
చింగురంగులువార సిగను దామెత్తులు
పొగడపూవులదండఁ బొందుగాఁ జుట్టి
మొగలిరేకులు మాని మొల్లలు దుఱిమి
తెలివిగాఁ గస్తూరితిలకంబు దిద్ది
వలపుమై బూదియు వన్నెగాఁ బూసి
బంగరుచెఱఁగుల పట్టంచుదట్టి
చింగులువారంగఁ జెలువుగాఁ గట్టి

యురుసజ్జలింగంబు నురమునఁ దాల్చి
మురుగుముద్రలు తీయమోవిపైఁగాట్లు
చెక్కుల శశివంక చిన్నారిగోళ్లు
వక్కలాకులసంచి వలెవాటుశాల్వ
చెంపలగంధంబు చేత నంకుశము
సంపెంగపూబంతి సరిపెణగొలుసు
లందె పెండెరము రుద్రాక్షమాలికలు
మందు కాటుకబొట్టు మణికుండలములు
నీలాలపోగులు, నిక్కుకన్బొమలు
వాలారుగోళ్లను వాఁడిచూపులును
బదముల సిరిగజ్జె పసిఁడిపావాలు
మదనవికారంబు మైనిండఁ గలిగి
మొల వంకకత్తియు ముంజేత జోలె
సెలవులఁ జిరునవ్వు చిన్నారిచెమట
వరశిష్యులై భక్తవరులు గొలువఁగ
మరులుగొల్పెడు విటమార్గుండో యనఁగఁ
బుక్కిటఁ దమ్ములంబుఁ బుష్పమాలికయు
నక్కడ నొకశిష్యుఁ డాకుఁ జుట్టీయ

నాడాడ నొకశిష్యుఁ డద్దంబుఁ జూప
నీడఁ జూచుచు నంత నిలిచి మురియుచు
బలుతీరు ముఖకాంతి భావించి చూచి
మెలిగొన మీసాలు మెలిచి దిద్దుచును
నొఱపును మెఱపును నొయ్యారివగలు
విరియశంకరుఁడిట్లు విటరూపుఁ దాల్చి
లంజెలకాముఁడై లలితముల్ సేసి
మంజరిఁ జదువుచు మహిమతో రాఁగ
నాసీమజనులెల్ల నటు చోద్యమంది
యేసీమలోఁ జూడ మిటువంటివిటుని
నీవింత యీబాగు నీచక్కఁదనము
నీవన్నె యీపూఁత యీజాణతనము
నీనగ వీపెంపు నీసొంపు నీటు
నీనటనంబులు నీమగతనముఁ
గందుసందును లేని కళలను నిండు
చందమామను మీఱఁ జాలియున్నాఁడు
ఈజంగమును జూచి యెవ్వతె యైన
నోజమాలియు వెంట నుఱుకు నన్నారు

మనసు మెత్తనిదైన మగనిఁ బోవిడిచి
వెనువెంటనేపోవు వెఱవ కన్వారు
పదిలము గలిగిన పడఁతియమైన
నదియేల పోయెడు ననియెడువారు
మానంబు గలయట్టి మానినియైన
యూని ద్రవింపక యుండ దన్వారు
ఈరాజఋషిఁ గాంచి యేసాధ్వియైన
కోరి తానయి చేరకుండ దన్వారు
వనితలగుణము లెవ్వరు కన్నవారు
మనసు పారక పోదు మగవానిఁ జూచి
మతిమంతుఁడై వేడ్క మనపురిఁ జేరె
నితఁడెవ్వఁడో కాని యెఱుఁగంగరాదు
చిత్రజుఁడేమొ యీచిన్నెలవాఁడు
చిత్రజుఁడయినను జెఱకువిల్లేది
యింద్రుండుకాఁబోలు నీవగలాఁడు
ఇంద్రుఁడైనను గన్నులేవి మైనిండ
బ్రహ్మ కాఁబోలు నీబాగులవాఁడు
బ్రహ్మయైనను నాల్గుబాహులు నాల్గు

శిరములుఁ బుక్కిటఁజెలఁగ దే వాణి
పరికింప నీతఁడు బ్రహ్మయుఁగాఁడు
జలజాక్షుఁడేమొ యీజాడలవాఁడు
జలజాక్షుఁడైనను శంఖచక్రములు
తిరుమణి కస్తూరితిలకంబు లేవి
యరయంగనీతఁడు హరియును గాఁడు
భల్లాణరాయనిభక్తి వీక్షింప
చల్లమాదేవమ్మ సత్యంబు నరయ
హరుఁడేమొ యీరూప మమరంగఁ దాల్చి
యరుగుచు నున్నవాఁ డవును దథ్యంబు
అని యిట్లు పురజను లాడునీలోన
మనసిజహరుఁడేఁగి మానవాధిపుఁడు
కొలువున్న మొగసాల గొబ్బునఁజొచ్చి
నిలిచియున్నంతలో నిజగురుఁగాంచి
భల్లాణరాయండు భక్తితో లేచి
యుల్లంబురంజిల్ల నొక్కచిత్తమున
శరణార్థియని మ్రొక్కి సన్నుతిసేసి
యరిమురి సింహాసనాసీనుఁజేసి

యాదటనర్ఘ్య పాద్యాదు లొనర్చి
పాదచారిగనున్న భల్లాణుఁజూచి
కక్షపాల విభూతి కరమునఁ బట్టి
పక్షమై ధరియింప భల్లాణుఁడనియె
నేను ధన్యుఁడనైతి నెల్లలోకముల
నేను ధన్యుఁడనైతి నిహపరాదులకుఁ
బన్నగా నేఁడు మీపాదపద్మములు
కన్నులారఁగఁ జూడఁ గలిగె నేఁడనిన
నారాజుక్షేమంబు నంతయు నడిగి
మారారి సంతోషమగ్నుఁడై యుండె
నావేళ మంత్రులు నాయయ్యవారల
భావించి వీక్షించి పరిభాష ననిరి
గురులింగ, యేభూమిఁగోరివచ్చితిరి
యొఱపును మెఱపును నొయ్యారివగలు
మురిపంపునటనయు మోవిపైఁగాట్లు
చిఱునవ్వు చెక్కిళ్లుఁ జిన్నారిగోళ్లు
నల్లని పలుగఱ నడునెత్తి సిగయు
మొల్లపువ్వులదండ మొలఁ వంగొత్తి

చెంపలఁ గంధంబు చేతను సురఁటి
యింపును సొంపును నిది చరలింగ
నీకుఁ జెల్లునుగాక నిఖిలలోకములఁ
జేకొననొరులకుఁ జెల్లునే యనిన
చేతిలోఁ జేవైచి శివుఁడటు నవ్వి
చాతుర్యమునఁ బల్కె సభయెల్ల వినఁగ
ఘనతరంబగు తల్లిగర్భగోళమున
జనియించుటకు విశేషం బిది కాదె?
వారకాంతలఁజూచి వదలనేమిటికి?
కోరిక పారిన గుదెఁ బట్టనేల?
పంచేంద్రియంబుల బంధింపనేల?
ఇంచువిల్తునిబారి కీగంగనేల?
కలలోన సతులను గామించనేల?
స్ఖలితుఁడై కర్మలఁ గట్టువడనేల?
స్నానజపంబులు సలుపంగనేల?
కానలలోఁ దిరుగాడంగనేల?
పరదేసులై గుళ్లపంచలఁ జేరి
పొరలాడినందునఁబు పుణ్యంబు లేదు

మదనకేళులయందు మమత లుప్పొంగ
ముదితల కుచకుంభములమీఁదఁజేయి
వేసుక యతివీర్యవృద్ధులచేత
వేసట లేకుండ వేశ్యలుఁదాము
వింతవర్తనముల వివిధబంధముల
సంతతరతికేళి సంయుక్తులగుచుఁ
బువ్వులశయ్యలపయి భోగభాగ్యములఁ
బవళించిన సుఖంబుఁ బరమంబు గలదు
కామశాస్త్రములందుఁ గామిగావచ్చు
కామిగానట్టి నిష్ఫలుఁ డెవ్వండు?
కామిగాఁడా తొల్లి గౌరీశ్వరుండు
కామిగాఁడా తొల్లి కంసమర్దనుఁడు
కామిగాఁడా తొల్లి కమలగర్భుండు
కామిగాఁడా తొల్లి కమలబాంధవుఁడు
కామిగాఁడా తొల్లి కలువలరాజు
కామిగాకయె మోక్షకామిఁగాలేఁడు
ఈమాట విని నేను నీ రూపుఁదాల్చి
వేమాఱు భక్తుల వేశ్యల నడిగి

పుట్టి నే విటుఁడనై భోగింతు నిత్య
రట్టడి సంగమరాజును నేను.
అనవిని మంత్రులు నౌనయ్య యనిరి
పనిపూని సెలవులు వారి నవ్వుచును
ఉన్న జంగముఁ జూచి యుర్వీశుఁడనియె
అన్ని విద్యలు జంగమయ్యలసొమ్ము
జంగంబు నోరయుట సంగతికాదు
జంగంబు నాప్రాణ సల్లింగమూర్తి
జంగంబు నాపాలి సర్వేశ్వరుండు
లింగార్చనము సేయ లెమ్మని పలుక
జననాథుఁ గనుఁగొని జంగ మిట్లనియె
ననఘాత్మ! మారాక నర్థితో వినుము
అన్నంబుపై మాకు నాశయు లేదు
వెన్నెలతేటైన వేశ్య కావలయు
లంజెలేని దినంబు లక్షైనఁగాని
గంజి నోటికిఁబోదు ఘనుఁడ నీయాన
యున్నమాటలు మాని యువిదఁ జెప్పుమనుచు
విన్నవించిన రాజవిభుఁ డిట్టులనియె

ద్వితీయాశ్వాసము

రావయ్యా, జంగమరాజశేఖరుడ,
నావిన్నపము విను నాప్రాణలింగ
యొడయ నీ కీమాట యుచితంబు గాదు
అఱుగుము మఱియు నేమైన నిచ్చెదను
వెలయాలి నడుగంగ విహితంబు గాదు
అలిగి హాస్యము చేతు రయ్యాలు వినిన
నీకుఁగోరిక యున్న నింపుసొంపైన
శ్రీకరంబైనట్టి చెలువను దెచ్చి
పెండ్లి చేసెదఁగాని పెండ్లాడు మీవు
ఇండ్లు గట్టుక యుండు మెల్లభోగముల
రాసిక పెరలు నా రాజ్యంబునందు
వాసిగా నిప్పింతు వస్త్రాశనంబు
పెండ్లికి నొక్కొక్క పెద్దటంకంబు
ఇండ్లిండ్లవారిచే నీకుఁ జేసెదను
వారక శివభక్తవరుల రప్పించి
వార మిప్పింతు నీవద్ది శిష్యులకు
పోకలు గొనకుండ పూని సాగితు
చేకొన నీలాగు చెల్లు నయ్యలకు

నిది నీకుఁ దగదన్న నేనేలు రాజ్య
పదవిలో సగపాలు పంచి యిచ్చెదను
నన్ను లాలన చేసి నామాట వినుము
ఉన్నమాటలు మాను మోస్వామి యనిన
నామాట విని జంగమయ్య కోపించి
యేమిటి కీవార్త భూమిప, వినుము
పెండ్లేల, గిండ్లేల, పేరంట, మేల?
యిండ్లేల, గిండ్లేల, యీరవ్వయేల?
యాండేది యొక్కటి యనిమిలో నొకటి
కూడునే యిటులాడ గురునాథుతోడ
జగబిరుదము, గాని సందు లీగెదవు
తగ దొట్టు నీకును ధరణీశ, మాను.
బొడాటములు మాతో పచరింపవలదు
బండారు గొమ్మనిపట్ణపు సెట్టి
యిలు చూర గానిచ్చు నీసామ్యమయ్యో
వెలయాండ్రు నీయూర వెలితిమైనారొ
పెండ్లిమాడల నోలిఁబెట్టి యొక్కతెను
పెండ్లిచేయుటకన్నఁ బృథివీశ వినుము

ద్వితీయాశ్వాసము

కాసుఁబెట్టిన లంజె కలదు చక్కనిది
కాసీయఁజాలక కల్లలాడెదవు
నాచేతి కాసైన నరనాథచంద్ర
నీచేత నందుక యీచేత నాకుఁ
దెప్పించు వేశ్యను దెలిసైనదాని
తప్పక శివభక్తి తడవేల యనిన
నోడయని మనసురా నర్వేశుఁడనియెఁ
గడువేగమున వారకాంతను మీకుఁ
దెప్పింతు నిప్పుడే దేవ నీయాన
యొప్పితి ననినను నోడయఁడిట్లనియె
జననాథ నామాట చక్కఁగా వినుము
పనికిమాలినదాని, బానిసదాని
నర్వేశ తెప్పింప నొల్లను నమ్మి
గర్వాంధురాలైన కాంత నేనొల్ల
మిక్కిలి పొడవైన మిగులఁగుఱ్ఱైనఁ
బెక్కుమాటలదైన బీదగొట్టైన
ఇచ్చయెఱుఁగనిదైన నెడ్డదియైన
మెచ్చనేరనిదైన మొల్లచూపైన

నిడుదపండ్లదియైన నిద్రపోతైనఁ
బడుచండ్లదైన దూబరదిండియైన
బడపుడిగినదైన బడుగుదియైనఁ
గొడవపోతైన నిండుచండ్లదైన
చెండిపోతైనఁ దుచ్ఛపులాగుదైనఁ
గండ్రకొవ్వినదైన గడుసురాలైన,ఁ
జిట్టతలైనను జెమటకంపైనఁ
దెట్టనోటిదియైన దిండిపోతైనఁ
జొల్లునోటిదియైన సోమరియైన
నల్లరూపుదియైన నాతి నేనొల్ల
వినయంబులేనిదై వేడ్కలుమాని
ధనవంతురాలైన దాసి నేనొల్ల
విటునిచే ధనమంది వే మఱియొక్క
విటునికిఁ జేసాచు వేశ్య నే నొల్లఁ
గలహించి విటునకుఁ గౌంగిలీయక యు
మలకలు వెట్టెడు మగువ నేనొల్ల
చెక్కిటఁజెయి సేర్చి చిన్నపోవుచును
మొక్కలంబైయుండు ముదిత నేనొల్లఁ

బసరమ్ము వలెఁ బన్పుపైఁ బవ్వళించి
బుసకొట్టుచున్నట్టి పొలఁతి నేనొల్ల
మదన కేళులయందు మన మింత లేక
వదరుచు నిద్రించువనిత నేనొల్ల
గూటము లీయక కుములుచు వట్టి
మాటలఁ బ్రొద్దగు మానిని నొల్లఁ
బురుషుఁ దలసినంతఁ బొదలుచు మీఁద
సురతంబుచేయునిసుదతి నేనొల్ల
చిత్తంబు నొరులపై జేర్చియున్నట్టి
చిత్తినిజాతైన చేడియ నొల్ల
కుస్తరించక విటు కొడువల నెన్న
హస్తినిజాతైనయతివ నే నొల్ల
బొంకులకుంచమై పురుషునిరతుల
జంకించు శంఖినిజాతైన నొల్ల
పద్మాకరంబన భాసిల్లునట్టి
పద్మినిజాతైన భామ కావలయు
భవిఁ బిల్వనేరని పణఁతి కావలయు
శివభక్తురాలైన చెలియ కావలయు

రమణి యీ రేశివ రాత్రిగానన్న
క్రమమొప్ప వేగించుకలికి గావలయు
మఱి యిన్నిగుణములమానిని వలయు
ధరణీశ తెప్పింపు తగినట్టిదాని
నీ మన మొప్పిన నెలంతె యేదైన
నా మనమొప్పును నరనాథచంద్ర!
అనవుడు వినియు రా జట్లకానిమ్ము
యనుచును సంతుష్టుండై తలవర్ల
రప్పించి యిట్లనె రాజశేఖరుండు:
యొప్పులకుప్పైన యొకవారకాంత.
కావలె విటుఁడున్నకలికి గాకుండు
తేవలె జంగమదేవర కిపుడు
యని యిట్లు భల్లాణుఁ డాడువాక్యములు
విని యటు తలవర్లు వేశ్యను వెదకి
తరలివచ్చిన యట్టి తదనంతరమునఁ
బరమాత్ము నిజరాణి పార్వతిఁదలచి
భల్లాణరాయుని భక్తి శంభుండు
తెల్లమిగా నేఁడు తెలిసెనో లేదో

యని యిట్లు చూచుట కనువు చందమున
ననఘ చంద్రోదయ మయ్యెనంతటను
పండువెన్నెల పట్టపగలయి కాయ
మండలాధిపుఁడేలు మహిం నోప్పుపురిని
తలవర్లు వేశ్యకై ధనములు గొంచు
వెలయాండు రున్నట్టివీథులకరిగి
బండారువారింటి పడఁతి రమ్మనిన
ముండజంగ మొకండు మొదలక యింట
నున్నాఁడు రాఁగూడదోయి, పొమ్మనిన
చిన్నెలవారింటిచిన్ని, రమ్మనిన
నీటుగా నొకజాణ నిదురకున్నాఁడు
కూటంబు విడిచి రాఁగూడ దనంగ
బారిసంకులవారి పాపి, రమ్మనిన
రారాదు విటుఁబాసి రాను పొ మ్మనిన
కనకదండెలవారికామి, రమ్మనిన
ఘనతగా నొకలంజెకాఁ డున్నవాఁడు
రాఁగూడ దీవేళ రాను పొమ్మనిన
మూగాలవారింటి ముత్తి రమ్మనిన

రోవెల నొక్కండు రూఢిగా నిచ్చి
యీవేళ నున్నాఁడు యేనురాననిన
కిన్నెరవారింటి కేసి రమ్మనిన
నున్నాఁడు ననుఁగూడి యొకభక్తుఁడనిన
మద్దెలవారింటిమల్లి రమ్మనిన
యొద్దికనున్నవాఁ డొకజంగమయ్య
యేటికిఁ బిలిచెద రేను రాననినఁ
బాటికుంచమువారి బామ రమ్మనిన
నీటుగా నొక్కండు నిద్రకున్నాఁడు
నేఁటికి నేరాను నీయాన యనిన
వారకామినులున్న వాడవాడలను
ఈరీతి నడుగుచు నిల్లిల్లు సొచ్చి
నమ్మక వెదకంగ నాతులు విటులు
నెమ్మది నుండంగ నిలువక మఱుడి
జననాథుఁగనుఁగొని జంగమవిభుఁడు
వినకుండ మెల్లన వినుపించిరపుడు
భూరిసద్గుణ సాంద్ర భోగ దేవేంద్ర
ధీరభల్లాణేంద్ర ధృతిపన్నగేంద్ర

పన్నుగా నీవేలు పట్టణమందు
నిన్నాళ్లు వేశ్యలు నెటువంక జూడఁ
బడిగాపులుగఁ గాచి పడియుందురయ్యా,
పుడమిాశ నేఁడైన బుట్టదులంజె
యొంటినున్నది, లేదు యొకొక్కవిటుని
నంటుకొనున్నవా రంద ఱిండిండ్ల
నీరీతి నుండఁగా నేమును వెఱచి
వారకామినిఁ దేకవచ్చితి మనిన
దలవర్లమాటలు తథ్యంబు లనక
కొలు వటు చాలించి కొంకక లేచి
గతినెన్ని యొకనల్లకంబళిఁగప్పి
ఇతరు లెవ్వరుఁ దన్ను నెఱుగరాకుండ
వారకామినులున్నవాడ వాడలకు
నారాత్రి దానేఁగి యాలంజె లిండ్ల
చాటున నిలుచుండి చప్పట్లు వినుచు,
మాటలఁజెవి యాని మఱివించు రాగఁ
బొలయాల్క చేతఁ బ్రొద్దులుపుచ్చు వారు
నలకలన్నియు మాని యలరెడువారు

పువ్వుఁబాన్పుల మీఁద భోగించువారు
పవ్వళించి సతులఁ బాయనివారు
కరకంకణాదులు ఘలు ఘల్లుమనఁగ
మరుకేళిఁ బెనఁగుచు మసలెడువారు
సిగ్గింతలేకను జీరలు విడిచి
యగ్గించి రతి సల్పియలరెడువారు
మోము మోమునఁ జేర్చి ముద్దులుగొనుచుఁ
బ్రేమచేఁ గౌఁగిళ్లఁ బ్రేరేచువారు
కొప్పులువిడి జారఁ గుచములు, నదరఁ
జిప్పిలి మయిపట్టు చెమరింపఁగాను
కరకంకణాదులు ఘలు ఘల్లు మనఁగ
మురిపంపుముంగురుల్ మోమునఁ గమ్మ
నుపరతిబాగుల నుండెడివారు
కపటంబులనుమాని కలసెడువారు,
తూగుటుయ్యేలలలోఁ దూఁగెడువారు,
తూఁగితూఁగి రతులఁదోఁగెడువారు
దివియ గంబము నాల్గుదిక్కుల వెలుఁగఁ
బవళించి తమయంగభావము నెల్ల

కానరాఁగనుఁజూచి స్ఖలితులై యలసి
మూడ కెప్పటియట్ల మరి యున్నవారు
నొక్కొక్క వేశ్యకు నొక్కొక్కవిటుఁడు
నక్కడఁబొల్పడి యాటలున్నవారు
మెయ్యెడఁ దమతను యిరవులఁజేరి
శయ్యలపై వేడ్క శయనించువారు
లఘు ముక్తి పక్షులలాగునఁగదిసి
ప్రకటించి చౌసీతి బంధానుగతుల
వీర్యవృద్ధులచేత వేశ్యలు దాము
కార్థస్తులై యిట్లు కామభోగముల
నున్నవారలఁజూచి యుర్వీశ్వరుండు,
వన్నెగా మఱియొక్కవాడను జూడ
నీలాగె యుండుఁగా నిల్లిల్లువెదక
నాలోన భల్లాణుఁ డటు వేఁగుదేర
లంజెకునై పొమ్ము లంజెల తల్లి
ముంజేతికి నొసంగి పొమ్మన్నఁబోక
నుండఁగా నాలంజె యూఁకించి తన్న
దొండి నొచ్చియు, వాఁడు రొదగొని మూల్గ

నచ్చోట నొక్కని నా లంజెతల్లి
ఇచ్చింది పస లేనుయింత ప్రొద్దాయె
వెళ్లరోరి యటన్న వేశ్య యిట్లనియె
నల్లుని నోరోరి యనరా దటన్న
వాఁడేఁడయల్లుఁడే వదిరితే పండ్ల
నూడఁదన్నుదు నన్న నుర్వీశుఁడనియె
సంతపాకలకేల సత్యశౌచములు
వింతమాటలు వింటి విశ్వేశ, యనుచు
విభూతిచేతుల వీనులు మూసి
యాభూమిఱే డప్పు డావాడ వెడలి
తలవర్లమాటలు తథ్యంబు లయ్యె
పలికినపంతంబు పలుచనానేమొ?
ఎక్కడగలుగునో యీప్రొద్దు వేశ్య
యక్కటా నడుజాముఁ నాయెను బ్రొద్దు
అపకీర్తి సిద్ధించె నయ్యోచేఁ దనకుఁ
గృపలేక నామీఁదఁగేడెంచఁగలఁడు
యేమని బొంకుదు నింతి లేదయ్యో
నీమంబుబోకుండు నే ర్పేమినేర్పు

నామదిలో నేఁడు నలుకున పొడమె
సీమయేలెడు రాజసింహుండ ననుచు
బలిమి నెవ్వతెఁ దేరఁబాపంబుయశము
పలుచఁబారును శివభక్తికిఁ గొదువ
వెలయాట లేదని విటజంగమునకు
కులసతి నిచ్చినఁ గొదువఁటఁగలదు
అంటిన నంటనీ యలర నేనింట
గొంటుజంగము కియ్య కొనివచ్చినట్టి
నే నాడు వాక్యంబు నిర్వహించెదను
మానంబిదియుఁ గాని మానమె యదియు
మానంబు ప్రాణంబు మావంశమునకు
దానంబుసేయుటె ధర్మమార్గంబు
తనదేవినే తెచ్చి దర్శింతుననుచు
ఘనతతోఁ దన యింటి కడకు నేతెంచి
చల్లమాదేవిని జయ్యనఁ బిలిచి
భల్లాణుఁడిట్లనె భక్తిమార్గమున
వింటివా నేఁడొక్క విటజంగమయ్య
తుంటవిల్తునివైరి ధూర్జటిఁబోలి
నేవున్న కొలువుకు నిగుడి యేతెంచి

దీవించి నను(జూచి ధీరత నిలిచి
విభూతి ధరియించి వేశ్య(దెమ్మనిన
బ్రాభవంబున నేను బట్నంబుజొచ్చి
తలవర్ల నమ్మక ధవళాక్షి నేను
వెలయాలి(దే(బోవ విటులను గలసి
యున్నవా రొక్కరైన నొంటిని వేరు
నెన్న(డు నే(జూడ నిట్టిచిత్రంబు
పురహరుమాయ గా(బోలును నెఱు(గ(
బొరుగూళ్ల క(పిన(బోయినవారు
నక్కడ నీలాగె నతివలు విటులు
నొక్కటైయున్నవా రొంటి లేదనిరి
వ్రతము దప్పెను నే(డు వామాక్షి నాకు
హితకరి వచ్చితివనుచు నాభక్తి
వలుచ(గాఖండ నుపాయ మేమిపుడు
వెలయాలు గావలె వే యిపుడనిన(
జల్లమాదేవియు, శరణని పలికె
భల్లాణరాయ భూపాలశేఖరుడ
చరలింగమూర్తుల జాడలువినవె

ద్వితీయాశ్వాసము

చిఱుతొండభక్తుని శిశువుఁగూరగను
నడిగినభక్తులీ యయ్యలు గారె
కడు వేడ్కతో మానకంజాసుబిడ్డ
కూ కటి గోయరాకుండరా దంచు
నాఁ కతో నడిగిరీయయ్యలుగారె
యరుదెంచి తొల్లిహాలాయుధు నొక్క
యరమేను నడిగిరీ యయ్యలుగారె
పుడమిలోపల మున్నుఁబోదలె నిమ్మవ్వ
కొడుకును జంపియు కెఱకును బోయి
యన్నంబునడిగిన యయ్యలుగారె
నిన్నునడుగుట యెంత నీభక్తిచూడ
నేవిధి నడిగిన నిచ్చుటే ఘనత
నావిచారంబేల నరనాథ నీకు
నావిన్నపము విను నాప్రాణనాథ,
నీవుచెప్పిన మాట నే దాఁటఁగలనె
యనవుడు భల్లాణుఁ డటు సంతసిల్లి
వనిత వక్కునఁ జేర్చి వడి నిట్టులనియె
ఓకులపావని, యోకీరవాణి,

యోకల్పభూజమ, యోచంద్రవదన,
యోమీనలోచన, యోహంసగమన,
నామాటమీఱక నాపాలఁగలిగి
నేఁటికి వేశ్యవై నిలిచి జంగమునుఁ
గూటమీవలె నీవు కొంకక యనిన
పతిమాటఁగైకొని పద్మాయతాక్షి
హితవర్తియై మ్రొక్కి యిలనాథు కనియె
భూనాథ, నన్నింత భూషింపనేల ?
నేను నీదాసిని నీవు నాపతివి
పతిమాటఁజేసిన బరమును గలదు
పతిమాటఁజేసినఁ బరగు సత్కీర్తి
పతిమాటఁజేసినఁ బాపనం బొదవుఁ
బతిమాట మీఱినఁ బాపహేతువగు
నామానమునకును నాప్రాణమునకు
భూమీశ, కర్తవు భోక్తవు నీవు
నీమాటమీఱ నానెఱిజంగమునకు
నోమహీపతి, నన్ను నొప్పింపుమనిన
విని రాజు మూర్ఛిల్లి వేగమె తెలిసి

ద్వితీయాశ్వాసము

మనసున సంతోషమగ్నుఁడై యనియె
నీపురిలో వేశ్య లెందును లేమి
నీపూఁటకును నిన్ను నీయఁగావలసె
నీవంటి నిజభార్య నే నెందుఁజూడఁ
బావని, నామాటఁ బాయక నీవు
పలికినమాత్రనే పడఁతిరో, నిన్ను
నలజంగమయ్యకు నర్పింపఁదగునె!
సతిలేని పతియేల సంసారమేల
సతిలేని వ్రతమేల సద్గతియేల
ననవలసిపుడు నే నంటినిగాక
నినుఁబాసి క్షణమైన నిలువంగఁగలనె
మగువరో, నాదగు మనసుసమ్మతిగ
దగవైన యొకమాట దయచేయుమనుడు
మానినిరత్నంబు మగనితో ననియె
భూనాథ, యీతలపోఁతలు మాను
మీచిన్నివాక్యంబు లేటికి నీవు
నాచిత్త మరయఁగ నాథయడ్గితివి
సత్యసంధుఁడు హరిశ్చంద్రుండు తొల్లి

సత్యంబుఁదప్పక సన్మునికొఱకు
నాలిబిడ్డల నమ్మి యంత్యజుఁ గొలిచి
మాలఁడై వెనువెంట మధుమాంసములను
కావళ్లమోయంగఁ గరుణించి యంత
కానఁడా వారల గౌరీశ్వరుండు
నీమాట బొంకక నిర్వహించినను
సోమేశ్వరుఁడు దయఁ జూడంగఁగలఁడు
ప్రాణేశ, యీవేళ భక్తిపోకుండఁ
జెల్లించు నాకునై చింతింపవలదు
చింతలన్నియు శివచింతగాఁజేసి
యంతరంగము గట్టై యుండుమనిన
వారిజాక్షిని మెచ్చి వసుధేశుఁడనియె
నీరజగంధిరో, నీచిత్తమంత
నోరసెడుకొఱకునై యొత్తిచూచితిని
ఇరువురిమానసం బేకమైయొప్పె
కోరినకోర్కులు కొనసాఁగఁగలవు
ధీరాత్మురాలైన దేవివి నీవు
ఈరూపమున నిన్ను నిచ్చితినేని

యారాజఋషి నన్ను నదలించఁగలకు
వారకామినిఁదేక వసుధేశ నీవు
సూరిలోఁబతిఁబాసి యొంటిగానున్న
మగనాలిఁ దెచ్చితి మాకేలయనునో
మగువరో, నీరూపు మాని యీక్షణమె
మారారిమననురా మఱి వింతగాను
వారకామినిరూపు వనితరో, నీవు
గైకొనిరమ్మని కడకుఁ బంపినను
నాకోమలాంగియు నవనీశు మాట
విని వచ్చి యంతలో వేశ్యాత్వమూనఁ
గనుఁగొని యామల్లికాదేవి యనియె
విరహార్తిఁగొన్నట్టి విటజంగమునకు
నరనాథుఁ డడిగిన నన్నుఁబంపకయు
మెలఁతరో నీవెట్లు మే కొంటివమ్మ!
తిలకింపఁ బట్టపుదేవివై యుండి
చులకని పనులకుఁ జొర నీకుఁదగునె
వల దిట్టు లోయక్క, వారకామినిగ
నన్ను శృంగారించి నాథునికడకు

బన్నుగాఁదోకొని పదవమ్మ, యనిన
మల్లికాదేవిని మన్నించి చాలఁ
జల్లమాదేవియు సంప్రీతిఁబలికె
నాముద్దుచెల్లెల, నన్నుమీఱితివి
వేమరు నీబుద్ధి వేవేలుచేసు
నీవు నైనను నేమి నేనైననేమి
యీవేళ మనభక్తి యీడేరఁజాలు
లోలాక్షి నీమాట లోఁగొనిపంప
బాలవు మిక్కిలి ప్రౌఢవు గావు
విభునికౌఁగిటఁ నన్నువిధమును గాదు
సభ దాటవిటుఁడ యీజంగమేశ్వరుఁడు
వారకామినివలె వలపించి చాల
కోరికదైవాఱఁ గూడుండవలయు
నేనియ్యకొనివచ్చి విన్నవించినపుడె
ఆనకేంద్రుఁడు నన్ను నదలించఁగలఁడు
యని యిట్లు వలదని యాచల్లమాంబ
ఘనతతో వేశ్యగాఁ గైసేయఁదొడఁగె

శ్రీః

శృంగార భల్లాణచరిత్ర

తృతీయాశ్వాసము

మునుపటి సొమ్ములు మున మొప్పఁ దీసి
యనువొప్ప జలకంబులాడియు జిల్గు
వలువ మైతడి యొత్తి వరచంద్రకావి
మిలమిల పావడమీఁద సన్నంపుఁ
జలువమైజరు చీరె చక్కఁగాఁగట్టి
నెలకొన్నజాళువా నిగ్గులరవికె
గబ్బిగుబ్బలమీఁదఁ గడువేడ్కఁదొడిగి
గొబ్బునఁ దడియార్చి కొనగోళ్ల చేతఁ
గురులు చిక్కడలించి కొప్పమరించి
విరివిగ జాజిపూవిరులును దుఱిమి
పలుదోమి వింతగా పలుగఱచేసి
తెలివిగా బూదియఁ దిలకంబుఁ దీర్చి

పరిమళగంధంబు పైనిండ నలఁది
తెరఁగొప్ప మెఱుఁగులతీగె ధరించి
పటుచంద్రసూర్యుల పాపటబొట్టు
నిటలంబుపై వ్రేల నిలిపి కర్ణములఁ
గరమొప్ప రత్నాల కమ్మలు పెట్టి
కరముల వజ్రాలకడియముల్ పెట్టి
యాణిముత్తెపుఁ జేరు నలఱుతరించి
నాణెంపు బేసరి నత్తును బెట్టి
మొలఁ జిఱుగంటల మొలనూలు గట్టి
తెలిదమ్మిరేకులఁ దెగడెడుముద్దు
కలికికన్నుల మంచి కాటుక పెట్టి
చిలుకలకొలికియై చేతఁబూబంతిఁ
జెలువొప్పఁగాఁ దాల్చి శృంగారముగను
జెలికత్తెపై నొకచేయి వైచికొని
వరరత్నభూషణావళులు దీపింప
కరిరాజగమనయై కాళ్ల నందియలు
గల్లుగల్లని మ్రోయఁ గడుఁఠీవితోడ
వల్లభుముందర వచ్చి నిల్వంగఁ

జూచి రాజేంద్రుండు చోద్యంబునంది
ఈచకోరాక్షియు నీసుందరాంగి
యీవిద్రుమాధర యీకంబుకంఠి
ఈవరారోహయు నీసింహమధ్య
ఈనవరోమాళి యీనీలవేణి
ఈనగస్తనియును నీరాజహంస
ఈయలికుంతల యీపల్లవాంఘ్రి
ఈయేణనయనయు నీభీరుమధ్య
ఈపుష్పగంధియు నీముద్దుచిలుక
ఈపద్మహస్తయు నీగజయాన
ఈపూర్ణశశిముఖి యీమోహనాంగి
నాపాలిజంగమనాథుకే తగును
అని యిట్లు వర్ణించి యతిగౌరవమున
మనసున నున్నట్టి మమతలు పాసి
కువలయాధిపుఁ డంత భవనంబు వెడలి
జవరాలిఁదోడ్కొని చక్కఁగా రాఁగఁ
గని కటకంబునఁగల కాంతలెల్ల
నినకులాధిపు మార్గమెఱిఁగి యిట్లనిరి

భూనాథునిబుద్ధి పూరినిమేసె
నేనాఁటిజంగమో యీప్రొద్దువచ్చి
లంజెనడ్గినఁ దాను లంజెలేదనక
కొంజ కాతనిభక్తి కొదువగాకుండ
నిల్లాలి వేశ్యఁగా నిచ్చుచున్నాఁడు
చెల్లునా యిది యేమి చిత్రమన్నారు
నొక్కతెయైన నేఁ డుర్వీశ్వరుండు
నక్కటా, జంగాని కతఁడేలయిచ్చు
నిద్దఱుగాఁగ నాయిరువురిసందు
నొద్దిక చాలక యుండఁగాఁజూచి
ఇచ్చుచున్నవాఁ డిపు డిటువంటి
ఉచ్చితబత్తియుఁ గొనసాఁగఁగలదె
యిచ్చిన నిద్దఱి నీవలెఁగాని
యొచ్చెంబుగాదటె యొకతె నీయంగ
ననుచు నిట్టులు కొంద ఱాడుచునుండ
మనకేల యీమాట మానుఁడన్నారు
నాజంగమయ్యయు నాజనవరునిఁ
దేజీలు గజములు దివ్యాంబరములు

నన్నంబు సొమ్ములు నడుగనోఁగాక
యెన్నంగ వేశ్యఁదా సేటువలె నడిగె
నీరాజవరుఁడు దా నీయఁగొం టెట్లు
వారకామిని లేక వచ్చి యీవేళ
నాలిని దానిచ్చు టది యెంతఘనత
యాలలితాంగియు నడ్డ గింతలును
వేయక పతివెంట వేశ్యయై నడువ
నాయింతిభక్తి యెంతని యాడువారు
భక్తిమార్గంబు చేపట్టినయపుడె
భక్తుండు చెప్పినపనులు మీఱకయ
చేసిన దిల్లాలు చేయక వేఱు
చేసిన గొంతి దాఁ జిత్తినన్వారు
సతిపతి మన సొక్క చందమైన
గతిగల్గు మీఁదటఁగల్గ గాదనుచు
భూజనపాలునిఁబొగడెడువారు
నీజంగమయ్యకు నిల్లాలి నిచ్చి
యందఱుఁజూడంగ సారుని మెప్పించి
బొందితోఁ గైలాసమున కేఁగఁగలరు

అని యిట్టులును గొంద అనుకొనుచుండ
ఘనతగాఁ గైకొని కిరమర్థితోడ
మాటదప్పక జంగమయ్యసన్నిధికి
నీటుమీఱఁగఁదెచ్చి నృపుఁడిట్టులనియె:
నీకును దగినట్టి నెలఁతఁ దెచ్చితిని
చేకొను విటరాజశేఖరమూర్తి
నాఁవిని జంగంబు నరనాథుకనియె
కావోయి భల్లాణరాజవా నీవు
ఎంతసేపయ్యె నీవింతిఁ దేఁబోయి,
ఎంతైన నీయోజ నేలమానదవు
వెంగలిబుద్ధి భూవిభుఁడ నీబుద్ధి
జంగమవిటుఁడని చౌక చేసితివి
మామీఁదిచిత్తంబు మఱియేలనీకు
నీమాట నిజమని నేను నీప్రొద్దు
కరముఁగామాంధ తఁగను రెప్పలెడక
భూమీశ, నీరాకఁ బూని చూడఁగను
కన్నులు మూఁడయ్యె కాఁక మెండయ్యె
పన్నుగా విడువక పట్టెను మేను

సగమయ్యె నీ వింత జాగుచేయఁగను
వగదప్పి మునుపటి వలపును దీఱె
నాకేల యీవేశ్య నడుజామునయ్యె
నీకేడ నిజభక్తి నీకేడపాటి
పుసిగప్పుమాటలఁ బ్రొద్దుపుచ్చితివి
వసుధేశు లేయూరు వ్రతము లేయూరు
నరనాథు లేయూరు న్యాయమేయూరు
ధరణీశు లేయూరు ధర్మమేయూరు
జననాథు లేయూరు శైవ మేయూరు
మనుజేశు లేయూరు మతము లేయూరు
సుగుణాత్మురాలైన సుదతియైనఁ
దగులుకొందురుగాక దాన మీఁగలరె
ఎందుకుఁగొఱగాని యింతిని దెచ్చి
యందుకొమ్మనిమొద వదియేల నాకు
నన నెంచి నిన్ను నే నడిగితిఁగాక
తనకేల యీవేశ్య తపసిని నేను
బడలితివయ్య యీపడఁతిఁ దేఁబోయి
కడువేడ్క నీవైనఁ గైకొనిపొమ్ము

అని తూలఁబల్కిన నాయయ్యమాట
విని మనుజేంద్రుండు వినయోక్తిఁబలికె
నయ్యలు మీ రేమియాడినఁజెల్లు
నయ్యకుఁదెచ్చిన యంగనామణులఁ
దల్లులఁగాఁజూడ ధర్మంబుమాకుఁ
జెల్లులువోనాడఁ జెల్లునా మీకు
నాఁకలిగొన్నంత నన్న మెవ్వరికి
వీఁకతోఁగల్గునే విషనాడవద్దు
మనసురా నీ కొక్కమగువ గావలయు
నని యిట్లు వెదకంగ నాలస్యమయ్యె
నాతప్పు లెన్నక నాపాలఁగలిగి
యోతండ్రి, చేకొను మువిద నీవనుచుఁ
బాదంబులకు నడ్డపడి లేవకున్న
నాదేవు కరుణించి యారాజుఁజూచి
నవుమోము సేయుచు నయమొప్పఁబలికె
నవనీశ, నిను రోయ నాడితిఁ గాక
నీవంటివాఁడేఁడి నిఖిలలోకములఁ
గావలెనని నాకుఁ గరమర్థికోను

వేశ్యఁ దెచ్చితివయ్య వేవేలుసేయ
వేశ్య గాదిది మంచివెన్నెల నిగ్గు
నిగ్గుగాదిది మంచి నెఱతమ్మిమొగ్గ
మొగ్గగాదిది మంచి ముద్దులచిలుక
చిలుకగాదిది మంచి చిత్తజుములికి
ములికిగాదిది మంచి ముద్దులగుమ్మ
గుమ్మగాదిది మంచి కుందనబొమ్మ
బొమ్మగాదిది మంచి పొలఁతిరత్నంబు
అని యిట్లువర్ణించి యాజంగమయ్య
వనితను కృపఁజూచి వసుధేశుకనియె
నన్నతావులు మాకు నొప్పవు నీవు
నన్నట్టిగృహమున కవిదను నన్ను
వెనువెంట దోడ్కొని వేంచేయుమనిన
జనపతి కైదండ జంగమేశునకు
నిచ్చి తామెల్లన నిరువురఁ గొనుచు
వచ్చియుఁదనమని వాసంబునందు
నయ్యపాదంబుల నలర నర్చించి
చయ్యనఁజేపట్టి సంభ్రమంబునను

భావించి తనయింటి పానుపుమీద
నేవిచారము లేక నీశ్వరుఁదెచ్చి
సవరగా గమ్మన జాజులుపఱచి
పవళింపఁజేసి భూపాలకుఁడిల్లు
వెడలివచ్చుచుఁ దనవెలఁదితో ననియెఁ
గడువేడ్క నిన్నాళ్లుఁ గౌఁగిలి తనకు
నిచ్చినట్లే యిమ్ము యియ్యక నీవు
వచ్చిన యొడయుని వదలనాడినను
ఖండింతునని చేత ఖడ్గంబుఁబట్టి
యుండెఁ దానొకవంక నుర్వీశ్వరుండు
చల్లమాదేవియు జననాథుమాట
లల్లనఁగైకొని యూగుచుఁగాంచి
చల్లనిమాటల జాణతనమున
మొల్లసుగంధియై మొనసి నటింపఁ
జిన్నివెన్నెలనవ్వు చెక్కులందగను
జన్నులు మోముపై జౌకళింపగను
చూపులు శరములై సూటిగ నారయు
తీపైన కెమ్మోవి తేనియ గురియ

వదనాబ్జబింబంబు వాసనల్ దొరయ
మృదువైన మైదీఁగె మెఱుపులు మెఱయ
నచలితగతిని రాయంచలజాడఁ
గచకుచభరమునఁ గా నసియాడ
బంగరు చెఱఁగుల పయ్యెద జాఱ
జంగమ ముండిన సరసకుఁ జేరి
శరణార్థియనుచు నాస్వామికి మ్రొక్కి
చెఱకులు కొబ్బెర చేమబియ్యంబు
పరిమళగంధంబు ఫలరసాన్నములు
విరిజాజులును బైఁడి వెండిగిన్నియలఁ
బంచదార యు జున్నుపాలును నేయుఁ
గొంచుకవచ్చి యాగురున కర్పించి
పంచి పాగాలిచ్చి పండుటాకులను
హెచ్చుగఁ దాను జుట్టిచ్చుచు రాఁగ
తల్లితండ్రులయొద్దఁ దనయునిపగిది
మొల్లమౌ సంతోషమునఁ బాన్పుమీఁదఁ
బవళించియున్న యా పరమాత్మునకును
శివపదధ్యానినై చెలి వేడ్కమీఱఁ

బాదాల నొత్తుచుఁ బరిభాషలాడ
నాదేవుఁడును మాట లాడకయున్న
నా యొడయనితోడ నతివ యిట్లనియె
యేవిచారమును లే దేమాట లేదు
వచ్చినపని యేమి వారకామినితో
ముచ్చటలాడవు ముగుద చేఁతలను
నున్నావు రతిసేయ నొల్లవు నీవు
చిన్నవాఁడవు గావు సిగ్గునఁ బొదల
గండెక్కియున్నావు కళలు దైవార
మిండజంగము కింత మెత్తనయేల
పోయెఁ బ్రొద్దును జాలఁ బురుషుఁడు చేయిఁ
జేయక తాఁజేయి సేయంగరాదు
గురునాథ, నాపయి కొరఁతలనెంచు
కొఱకునైయున్నావు గుట్టుతోడుతను
జంగాన కిది విటచందంబుఁగాదు
.........న న్నదరంటఁ బట్టి
శయ్యకు రాఁదీసి సరసతనొఱయఁ
జయ్యనఁ గెమ్మోవి చవి యాని కఱచి

తృతీయాశ్వాసము

చెక్కులు కొనగోరఁ జీరి చేహత్తి
ముక్కుఁ దొలఁగించి ముద్దులుపెట్టి
గళరవంబులచేతఁ గరఁగించి మనసు
గిలిగింతలను జేసి గిరికొన్న వేడ్క
మరుకేళి సల్పని మగతనంబేల
చరలింగ, లెమ్మని చరణముల్ ముట్ట
లేవకయున్న నా లేమ యిట్లనియె
సేవ యెంతైనను జేకొనుఁగాని
ఇతనికి మోహంబు నించుక లేదు
బతిమాలి లెమ్మన్నఁ బలుకకున్నాఁడు
చలికూటిపై వెన్న సామ్యమైనాఁడు
తెలతెలగాఁ దూర్పుదిశఁ గానవచ్చె
దివియలు తెలుపయ్యె దివిఁ జుక్క పొడమె
భువనబాంధవుఁ డింకఁ బొడమ వేళయ్యె
విరహుల తమకంబు వేసారిపోయె
మరుకేళి లేదయ్యె మంకుజంగముకు
యెల్లవారలలోన నీవిటు బాగు
చెల్లునే భువిలోనఁ జెలఁగునయ్యలకు.

ఇదియేమిచోద్యమో యీశ్వరా, యనుచు
మదిలోనఁ దత్తర మందుచుఁ గదిసి
పతిచిత్తమునకెక్క బలిమినినైన
నితని నేఁ గామింతు నిట్లని తలఁచి
చట్టాడుసేఁతలఁ జల్లమాదేవి
పట్టెమంచముమీఁది పఱపుపై నెక్కి
శివరాత్రి నేఁడని చేసినయట్లు
దివియగంబములు నల్దిక్కుల వెలుఁగ
మొలనూలిగంటలు మ్రోయుచుఁ జెలఁగ
సొలపుమాటలు శివస్తుతులయితనర
పుష్పొడి తెల్లనిబూదిగా నమర
కప్పురదీపంబు గంపింపఁగాను
పరిమళాదులు మించి పాఱుచు రాఁగఁ
బరిపక్వమైనట్టి ఫలరసాన్నములు
లింగనైవేద్యంబు లెసఁగఁ జూపట్ట
మంగళారతులయి మణులు శోభిల్ల
హారునకుఁ దనదేహ మర్పించుకొఱకు
నరిమురివగలతో నాలింగనమ్ము

శిశుపుత్రుఁ జన్నియ్యఁ జేరినయట్లు
శశిముఖి చేతులు సాచి సంప్రీతి
మరుకేళికిని దీయ మగువను మెచ్చి
విరుపాక్షుఁడప్పుడు విటరూపుమాని
చల్లమాదేవి హస్తములలోపలను
నెలనాళ్ల బాలుఁడై నిలిచెను శంభుఁ
డంతటనాశంభుఁ డాచల్లమాంబ
యంతరంగముగట్టి గని సోలిసోలి
చంటికి వాపోవఁ జనులు చేఁపూర
యింటిచాటున నున్న యిలనాథుఁడనియె
పుట్టుగొడ్రాలవు పోలఁతిరో, నీవు
యిట్టిచిత్రంబేమి యిపుడు వాపోవ
నాబాలుఁ డెవ్వారే యతివరో, యనిన
లోబల మెఱుఁగక లోఁతుగానకయుఁ
గడువేడ్కతో లంజెఁ గామించి వచ్చి
యొడయఁడు బాలుఁడై యుండి వాపోవు
చున్నాఁడు వీక్షింపు మోరాజవర్య,
యన్న నాభల్లాణుఁ డట చోద్యమంది

నీలకుంతలలతోడ నేర్పునఁ బలికె
బాలక, యిటువంటిపనులు వల్దనుచుఁ
గేలున రెండుచెక్కిళ్లను వ్రేసి
పాలు వెన్నయుఁ బెట్టు బాలున కనిన
కన్నులు మూఁడును గలిగియున్నాఁడు
చన్నుదాగ్రివఁడు కొట్ట స్వాంతంబు రాదు
యనినఁ గన్నులు మూఁట నలరినశివుఁడు
వినువారలకు నెల్ల వినఁ జోద్యముగను
వెట్టిగొట్టెను జేసి వేశ్య నన్నడిగి
కుట్టఁడై మనభక్తిఁ గొనియాడుకొఱకు
వచ్చినవాఁడైన వనితరో, వేగ
నిచ్చటఁ జూచెద నీశుని దెమ్ము
అని యిట్లుపలికిన యారాజుమాట
వినియు నాద్వారంబు వెడలె నాయింతి.
పడుచు నేఁతలు మాని పార్వతీశ్వరుఁడు
జడలలో మిన్నేరు శశివంకపువ్వు
పునుకలమాలయుఁ బొరిఁజుచ్చుకన్ను
తనరిన జింకయుఁ దలమిన్నువాఁక

యురగేంద్రహార ముత్తరజన్నిదంబుఁ
జెలుత వన్నియచేల చెలువొందు భూతి
గరుడోరగామరగంధర్వయక్ష
వరసిద్ధ సన్ముని వరులు సేవింపఁ
గరమర్థి ప్రమథాదిగణములు గొలువ
మురియుచు భృంగియు ముందట నాడ
బసవేంద్రగమనుఁడై భల్లాణునకును
అసమానుఁడగుచుఁ బ్రత్యక్షమై నిలిచె
నిలిచియున్నట్టి యా నిటలాక్షుఁ జూచి
తలయూఁచి భల్లాణధరణీశ్వరుండు
సంతోషమంది సాష్టాంగుఁడై మ్రొక్కి
యెంతయుఁ గరుణతో నెదురుగానిలిచి
శరణార్థి నగచాప జంగమరూప
శరణార్థి భవదూర శమనసంహార
శరణార్థి ధవళాంగ చంద్రోత్తమాంగ
శరణార్థి శివలింగ సద్గురులింగ
నీ పాదపద్మముల్ నే జూడఁగంటి
యేపార నాభక్తి యీడేరె నిపుడు

సదమలాత్మక యీశ సకల లోకేశ
పదియాఱువన్నియపసిఁడి మచ్చునను
ఒఱసినవిధమున మెఱసి నాభక్తి
మెఱుపుచేసితివయ్య, మేదినీస్థలిని
యనియిట్లు తనయుద్దఱాండ్రను దాను
గొనియాడ వారలఁ గృపఁజూచి హరుఁడు
మెచ్చితి భల్లాణ, మేలు నీభక్తి
కిచ్చెద నడుగుము యేవరంబైన.
నీవంటిభక్తులు నిఖిలలోకముల
నేవంక నున్నార లెన్నిచూడగను
అడిగిన లేదు పొమ్మనక నీభక్తి
కడముట్ట నేఁటితో ఘనుఁడవు నీవు
భల్లాణరాయ భూపాలక, నీవు
నిల్లాలి వేశ్యగా నిచ్చితి ననుచు
మనసున సందియ మందెదుసుమ్మ
తనయుఁడనై యుంటి తండ్రివి నీవు
తగ నీదుకులసతి తల్లియగా మాకుఁ
దెగువతో చెజ్జమాదేవికి సామ్య

మనుచును గృపసేసి యభవుఁ డాలోన
వనజాక్షియగు తనవనితతో ననియెఁ
జూచితే పార్వతి, క్షోణిశుభక్తి
యాచించి వేశ్య నే నడిగినయంత
నిచ్చెదనని పోయి యింటిలేకున్నఁ
దెచ్చివేగమె తనదేవి వేశ్యగను
భావంబుఁ దాఁజేసి భక్తిమెప్పించె
నీ వీరభల్లాణుఁ డెంతసాహసుఁడు
ఇతనికి మనలోక మిత్తమె యనినఁ
బతిమాటఁ గైకొని పార్వతి వలికె
ఏణాంకధరుఁడ, నీకేభక్తుఁడైనఁ
బ్రాణంబు నిచ్చెను భాగ్యంబునిచ్చెఁ
దనయునిఁ గోరఁగాఁ దఱిగి తా నిచ్చెఁ
గొనకొని శిరమును గోసియు నిచ్చె
మానంబు నిచ్చెనే మహినెవ్వఁడైన
మానంబు నిచ్చె నీ మానవాధీశుఁ
డితఁడు నిశ్చలభక్తుఁ డితఁడు సజ్జనుఁడు
ఇతనికి మనలోక మిచ్చుట మేలు

అనిన యంబిక మాట హరుఁడు హర్షించె
వనజభవాదులు వర్ణనసేయ
జగజంపుగొడుగులు జననాథునకును
దేగువతోఁ బట్టిన తెఱఁగున వెలసి
పదివేల కిరణాల బాగున వెలుఁగు
చుదయ మొందెను భానుఁ డుదయాద్రిపైని
కలువలు ముకుళించెఁ గమలము ల్విరిసె
కలపక్షిరవములు గగనంబు ముట్టె
దేవదుందుభులును దివి నుండి మ్రోసె
భూవలయంబునఁ బుష్పముల్ కురిసె
నెల్లవారలుఁ దల లెత్తి చూడఁగను
భల్లాణరాయనిపడఁతు లిద్దఱిని
పసిఁడి విమానంబు పైన నెక్కించి
బసవేంద్రగమనుఁడై భల్లాణుతోడ
నీలోకమునుండి యీశ్వరమూర్తి
కైలాసమునకేఁగె ఘనరాజసమున
నంత నాశంభుండు ఆనందమునను
సంతోషచిత్తుఁడై శర్వాణి తాను

భల్లాణరాయనిఁ బ్రమథులలోన
బల్లిదుగాఁ జేసి పట్టంబుఁ గట్టి
మంగళగీతముల్ మగువలు డాసి
చెంగునఁ బాడంగ శంఖముల్ మ్రోయ
బ్రహ్మాదు లిరువంక బలసి సేవింప
బ్రహ్మాంబు దానయై పార్వతీశ్వరుఁడు
పరిజనంబై పెక్కు ప్రమథులు గొలువ
సరిమురి సింహాసనస్థుఁడై యుండె
నని యిట్లు సూతుండు నాశౌనకాది
మునులకు వినిపించె ముదమున నట్టి
భల్లాణరాయభూపాలుని చరిత్ర
జల్లనిమాటల సరసంబుగాను
నాపాలి శ్రీ గురునాథుని పేరఁ
బాప సంహారు పేరఁ పరమేశు పేర
విరివిగ శ్రీరాచవీట వెలసిన
పరమాత్మ శ్రీ వీరభద్రుని పేర
విరచించి తీకథ విశ్వంబులోనఁ
దెఱఁగొప్ప జనులెల్ల స్థిరభక్తి విన్న

వ్రాసినఁ జదివినవారల కెల్ల
భాసురంబుగ నిహపరములు గల్గు
ధారుణి యున్నాళ్లొ ధర్మ మున్నాళ్లొ
మేరువు యున్నాళ్లొ మిగుల నన్నాళ్లు
భూచక్రమునను నీపుణ్యునిచరిత
యాచంద్రతారార్కమై యొప్పఁ గాత!

సంపూర్ణము.